

**Василенко М.Ю,
Охота Н.В.**
здобувачі вищої освіти 3 курсу,
обліково-фінансовий факультет,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Науковий керівник:
д-р екон. наук, професор Вишневська О.М.
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Глобалізаційні процеси та явища спонукали до підвищення ролі природоохоронних заходів у подальшому розвитку світу. З метою ефективного вирішення цієї проблеми на практиці потрібно впроваджувати нові інструменти природоохоронного регулювання. Одним з таких інструментів є екологічний аудит, який може істотно впливати на екологічну ситуацію, у першу чергу, на локальному рівні – на рівні окремих промислових об'єктів й територій.

Актуальність екологічного аудиту полягає у тому, що екологічний аудит є необхідною за міжнародними стандартами стадією оцінки потенційних ризиків, обов'язковою процедурою визначення вартості підприємств, що приватизуються, маркетингових досліджень конкурентоспроможності продукції, ефективним інструментом узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів держави у контексті гарантування екологічної безпеки.

З 70-х років екологічний аудит поступово розвивався у США, Канаді, Німеччині, Великобританії, країнах ЄС. Протягом останніх десяти років в цих країнах розроблено концепції екологічного аудиту, прийнято національні стандарти і нормативно-правові акти у цій сфері. Вперше екологічний аудит почав використовуватися з метою здійснення контролю за діяльністю великих промислових корпорацій на території США. Великі промислові корпорації поставили свої підприємства під внутрішній контроль з метою оцінки, чи не є вони джерелом негативного впливу на навколишнє середовище. Задачею екологічного аудиту було інформування правління корпорації й акціонерів про заходи для дотримання діючого природоохоронного законодавства і про ризик можливих аварій, з погляду впливу на навколишнє середовище [1].

Питання з формування теоретичних, методологічних, організаційних та економічних основ екологічного аудиту було розглянуто у роботах таких вчених, як: Т.П. Галушкіна, О.Ю. Дроздова, О.М. Заєць, О.А. Літвак, С.М. Літвак, Л.І. Максимів, В.М. Навроцький, А.А. Садеков, Ю.М. Саталкін, Г.П. Серов, В.Л. Сидорчук і В.Я. Шевчук та інші.

Нормативно-правові засади проведення екологічного аудиту в Україні обумовлено Законом України «Про екологічний аудит». Відповідно до статті 1 Закону України «Екологічний аудит — є документально оформлений,

системний, незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи екологічного управління та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту» [2].

Відповідно до чинного законодавства розрізняють внутрішній та зовнішній, обов'язковий та добровільний екологічний аудит. Внутрішній екологічний аудит об'єкта проводиться на замовлення його власника чи органу управління для власних потреб. Внутрішній екологічний аудит підприємства включає: аналіз внутрішнього контролю керування виробничим процесом, оцінку слабких сторін і неполадок контрольного устаткування, облік ризику для навколишнього середовища обстежуваного об'єкта, збір доказів практичної ефективності внутрішнього екологічного контролю, оцінку зібраних матеріалів для визначення недоліків системи заходів, з охорони навколишнього середовища, представлення звіту про результати екологічного аудиту. На основі висновків екологічного аудиту розробляється план дій, що уточнює сукупність коригувальних заходів. Використання внутрішнього екологічного аудиту є вагомою перевагою у розвитку на локальному рівні з огляду на необхідність збереження довкілля та забезпечення сталого розвитку територій.

Зовнішній екологічний аудит проводиться на замовлення інших зацікавлених сторін (потенційні покупці об'єкта, що приватизується або виставляється на продаж – для визначення реальної вартості об'єкта з урахуванням його екологічних характеристик). Зовнішній екологічний аудит носить більш примусовий характер, але також надає можливість коригувати управлінські рішення на локальному рівні з метою збереження довкілля.

Добровільний екологічний аудит здійснюється стосовно будь-яких об'єктів на замовлення як власника (органу управління) об'єкта, так і іншого зацікавленого суб'єкта. Обов'язковий екологічний аудит здійснюється на замовлення зацікавлених органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування щодо об'єктів або видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку, відповідно до переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку. Відповідно до законодавства обов'язковий екологічний аудит в Україні проводиться у випадках: банкрутства, приватизації, передачі у концесію об'єктів державної і комунальної власності, передачі або придбання в державну або комунальну власність, передачі в довгострокову оренду об'єктів державної або комунальної власності, створенні на основі об'єктів державної і комунальної власності спільних підприємств, екологічне страхування об'єктів тощо [2].

Незалежно від виду аудиту, основною метою при його проведенні є: контроль вірогідності наданої підприємством екологічної інформації, перевірка відповідності об'єкта екологічним вимогам, оцінка існуючої

системи керування навколишнього середовища і здоров'я працівників, оцінка ризиків від регульованих і не регульованих впливів на середовище [3].

Отримана інформація повинна виступати базовою основою прогнозування, коригування, прийняття відповідних управлінських рішень з метою нейтралізації екологічних загроз та збереження довкілля. Екологічний аудит в Україні не повинен проводитися лише з метою забезпечення виконання законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища. Екологічний аудит повинен бути добровільною ініціативою суб'єктів, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів. Відповідно до чинного законодавства екологічний аудит повинен проводитися за вимогами державних органів або за ініціативою підприємства при необхідності модернізації виробничого або суто технологічного процесів, для отримання обґрунтованих рекомендацій з раціонального природокористування й охорони навколишнього середовища.

Прийняття Закону України «Про екологічний аудит» є важливим кроком у напрямку адаптації до міжнародного екологічного права. Закон є ваговою потребою часу, передбачає реалізацію механізмів управління навколишнім природним середовищем, надає можливість організовувати екологічні перевірки на локальному рівні [4].

Екологічний аудит розглядається як вид підприємницької діяльності, спосіб оцінки впливу господарюючого суб'єкта на довкілля, форма контролю, інструмент управління, механізм управління природоохоронною діяльністю. Важливою передумовою результативності заходів є чітке формулювання вимог до екологічного аудиту, що включають документальне оформлення, системність, періодичність, незалежність.

Екологічний аудит доцільно запроваджувати як громадську ініціативу, для окремих об'єктів й видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку. Запровадження екологічного аудиту, використання інформації для коригування управлінських рішень з метою збереження довкілля, є складовою гарантування безпеки територій.

Список використаних джерел:

1. Літвак С.М., Рижков С.С, Скороходов В.А. Екологічний менеджмент і аудит: Навчальний посібник. – К.: ВД "Професіонал". 2006. С.200.
2. Про екологічний аудит : Закон України від 24 червня 2004 р.№ 1862-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1862-15> (дата звернення 04.05.20).
3. Заєць О.М. Екологічний аудит в Україні. *Управління розвитком*. 2011. №2(99). С.44-45.
4. Дроздова О.Ю. Актуальні питання впровадження та розвитку екологічного аудиту в Україні. Екологічний менеджмент у загальній системі управління: Шоста щорічна Всеукраїнська наукова конференція. Суми : ВД СумДУ. 2006. С.190.